

*Informacija***Znanstveni skup: Mediji i nacionalne manjine**

Begovo Razdolje, 22-24. svibnja 2003.

U Begovom Razdolju, općina Mrkopalj, održan je šesti po redu znanstveni skup iz serije skupova o Nacionalnim manjinama u demokratskim društvima. Tema ovog dvodnevnog skupa, kojeg su organizirali Fakultet političkih znanosti iz Zagreba, Centar za međunarodne studije iz Zagreba, Zaklada Friedrich Ebert – Ured u Zagrebu, SKD "Prosvjeta" iz Zagreba i općina Mrkopalj, bila je "Mediji i nacionalne manjine".

Sadržaj skupa bio je tematski podijeljen u četiri panela, na kojima se raspravljalo o ulozi medija i javnosti u percepciji manjina, te su se analizirala pisanja medija o manjinama u zemljama: Hrvatskoj, Bosni i Hercegovini, Makedoniji, Srbiji i Crnoj Gori i Mađarskoj.

Izvjštavanje o različitostima je ispit zrelosti hrvatskog društva, i svakog društva uopće, istaknuo je dr. Stjepan Malović s Fakulteta političkih znanosti iz Zagreba u okviru rasprave o ulozi medija u percepciji manjina. Istodobno je ukazao na dramatičnu situaciju u hrvatskim medijima, koja se očituje drastičnim padom naklade (i do 50 posto), padom gledanosti Dnevnika Hrvatske televizije na 20 posto, i vrlo niskim stupnjem čitanosti tiskanih medija. Toj općoj lošoj situaciji treba dodati i slab ugled novinara, koji po najnovijim istraživanjima, ispred sebe jedino imaju političare.

U takvim okolnostima, manjine su u medijima uglavnom prešućene ili podcijenjene. O manjinama se uglavnom piše samo onda kad se dogode ekscеси ili su pak smještene u specijalizirane rubrike o manjinama, što je svojevrsan vid njihove getoizacije, zaključio je Malović.

Mitja Žagar, direktor Instituta za etničke odnose iz Ljubljane, ukazao je na to da su manjine uglavnom marginalizirane i da ih treba zaštititi, što je moguće ukoliko se "javnost senzibilizira za pitanja manjina". On se istodobno upitao kako je moguće potaknuti pozitivno izvještavanje o manjinama. Mediji bi trebali, prema Žagarevoj ocjeni, upoznavati većinsko stanovništvo s manjinama i njihovim kulturnim i drugim specifičnostima, čime bi odigrali pozitivnu ulogu u integraciji manjina u društvu.

Profesor s Pravnog fakulteta u Sarajevu i sudac Ustavnog suda Federacije BiH Neđo Miličević je upozorio na to da je stanje u pogledu manjina u Bosni i Hercegovini kudikamo lošije nego u susjednim zemljama, s obzirom na to da su ratno stanje i nacionalističke politike ostavile duboko trag u medijima. A mediji su, podvukao je Miličević, i sami bili generatori krize. On se složio sa drugim sudionicima u ocjeni da se o manjinama piše uglavnom u ekscесnim situacijama.

U drugom panelu posvećenom ulozi javnosti u percepciji manjina, Gordana Vilović s Fakulteta političkih znanosti u Zagrebu zaključila je kako je govor mržnje u medijima prepustio mjesto govoru netrpeljivosti. Iako se uočavaju pomaci prema boljem, ukupna slika izvještavanja o manjinama ne daje mjesta zadovoljstvu, i ona je smještena između incidenata i kampanjskog praćenja. Na temelju analize imagea nacionalnih manjina u hrvatskim medijima, provedenog u ožujku ove godine, utvrđeno je da se najviše pisalo o Srbima i Romima. Prema manjinama se zauzima negativan stav, stvaraju predrasude i stereotipi, čemu posebno "pridonose" političari, urednici i novinari u medijima, koji tražeći atraktivne članke i naslove, potiču političku nekorektnost prema cijelim manjinama ili njihovim pripadnicima, zaključila je Gordana Vilović.

Novinar Danko Plevnik je uspoređivao sličnost odnosa javnosti i medija prema Turcima i azilantima afričkog i azijskog porijekla u Njemačkoj i onog prema Srbima i Romima u Hrvatskoj, te podvukao sklonost ka senzacionalističkim i konfliktnim temama u izvještavanju o manjinama u medijima. Prema njemu bi zadaća novinara bilo "kontinuirano uznemiravanje" javnosti u pogledu manjina.

Milorad Pupovac je ukazao na isključivanje manjina umjesto njihovog integriranja u društvu, ističući da su primjerice predstavnici manjina u povijesnom pregledu Hrvatske zastupljeni rijetko ili nikako. Prema njemu, slika o manjinama je reducirana, a što se ogleda i u medijima. Razlog za to Pupovac vidi u tome što prava manjina nisu mišljena "suin generis" ili kao konstitutivni dio države i društva već kao nametnuta izvana da bi se ispunili zahtjevi međunarodne zajednice.

Ono što bi moglo doprinijeti poboljšanju položaja manjina je, prema ocjeni Milorada Pupovca, "povećanje stupnja demokratizacije društva". U trećem i četvrtom panelu prikazane su analize pisanja tiskanih medija o manjinama u Hrvatskoj, Bosni i Hercegovini, Mađarskoj, Makedoniji, Srbiji i Crnoj Gori.

Zaključeno je da se ove zemlje, s obzirom na odnos medija prema manjinama u njima, mogu svrstati u različite grupe. Tako su Makedonija i Srbija i Crna Gora svrstane u istu skupinu zemalja u kojima postoji otvoreni konflikt ili pak blizina velikog etničkog sukoba. Glavno "manjinsko" pitanje u Makedoniji je albansko, a Albanci su etnička grupa o kojoj se najčešće pisalo. Hrvatska, Mađarska i Bosna i Hercegovina su u drugoj skupini, kao primjeri postkonfliktnih društava ili zemalja s odsustvom velikog etničkog konflikta.

U većini tekstova, u novinama koje su analizirane, etničke teme i akteri predstavljaju se i tumače "politički" – tako da se etničke razlike medijski interpretiraju uglavnom kao da su potencijalni izvori političkih razlika i sukoba. Druge aktivnosti – kulturne, sportske, profesionalne, svakodnevni život – čije pojavljivanje u novinama ukazuje na pozitivno tretiranje različitosti – svedene su na minimum.

Sudionici skupa su naglasili značaj ovakvih susreta za sagledavanje problematike nacionalnih manjina, te su usuglasili neke zajedničke ocjene. Složili

su se da su manjine u Jugoistočnoj Europi, a i šire u medijima uglavnom podcijenjene, prikazane na negativan način ili se o njima šutjelo.

Stoga bi se javnost, suglasni su sudionici znanstvenog skupa, morala senzibilizirati za izvještavanje o različitostima i za promoviranje multikulturalizma. Stalnim izvještavanjem, ali ne na senzacionalistički način, novinari bi trebali kontinuirano izvještavati i educirati javnost o manjinama i potrebi njihovog prihvaćanja i integracije – jedan je od zaključaka skupa u Begovom Razdolju. Također je istaknuto da bi se posebna pozornost trebala posvetiti edukaciji novinara, urednika i studenata novinarstva za prepoznavanje manjinskih tema i za kvalitetno izvještavanje o manjinama. Tako bi se većinsko stanovništvo upoznalo s manjinama, njihovom poviješću, kulturom, njihovim trenutnim položajem, što bi moglo pridonijeti integraciji manjina u suvremeno demokratsko pluralno društvo. Opći je zaključak da bi u analize o medijima trebalo uključiti kako većinske, tako i manjinske medije, a o rezultatima takvih analiza javnost bi redovito trebala biti informirana.

Tanja Topić